

ROCZNIKI HUMANISTYCZNE

Tom LXVI, zeszyt 5 – 2018

ZESZYT SPECJALNY / SPECIALE UITGAVE

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rh.2018.66.5s-1>

RAPHAËL VARGA VAN KIBÉD

VOORWOORD

Bekend is het Bijbelverhaal over de Toren van Babel, een megalomaan project voor een gigantische toren die tot in de Hemel moest gaan reiken en de toorn van God opwekte. God besloot de communicatie tussen bouwheer, aannemers, architect en bouwvakkers onmogelijk te maken door hen verschillende talen in de mond te leggen. Zo ontstond de Babylonische spraakverwarring en tegelijkertijd een geheel nieuwe beroepsgroep: de vertaler.

Een van de 6.000 gesproken talen in de wereld is het Nederlands. Een taal die volgens de Taalunie gesproken wordt door ongeveer 24 miljoen mensen in Nederland, België en Suriname. Daarmee is het Nederlands een van de 40 meest gesproken talen in de wereld.

Aan 150 universiteiten in 40 landen doceren 600 docenten Nederlands als vreemde taal. Aan honderden instellingen op niet-universitair niveau geven nog eens ruim 6.000 leerkrachten Nederlands aan 400.000 leerlingen buiten het Nederlandse taalgebied. Er zijn in het buitenland meer dan 15.000 studenten die Nederlands leren. En hiervan bevinden zich er een kleine honderd in Lublin, van wie een deel jaarlijks meedoet aan een evenement dat mij zeer aanspreekt: het *Internationale Studentendictee*.

Er is reden voor feest in Lublin omdat hier al veertig jaar Neerlandistiek wordt gegeven. Dat is een belangrijke mijlpaal. Het gaat goed met de vakgroep. Toen ik een half jaar geleden hoorde dat het lustrum gevierd wordt met de conferentie “Het (on)vertaalbare vertaald”, was mijn reactie direct: goed als de Nederlandse ambassade daar bij is.

De imposante lijst met sprekers staat garant voor twee interessante dagen over de mogelijkheid en soms ook onmogelijkheid van het vertalen van en naar het Nederlands. Wat zouden wij zijn zonder vertalingen? Literatuur, ju-

Mr. RAPHAËL Varga Van Kibéd — Gevolmachtigd Minister, Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden, Warschau; correspondentieadres: ul. Kawalerii 10, 00-468 Warszawa, Polen; e-mail: war-cdp@minbuza.nl

ridica, medische vertalingen, gebruiksaanwijzingen, EU-richtlijnen; ze worden allemaal vertaald. En dat gaat vaak niet zonder om het eufemistisch te noemen ‘uitdagingen’.

Weinig vertaalproblemen zijn zo universeel als die van de vertaling van cultuurbepaalde termen en uitdrukkingen, ook wel aangeduid als ‘*realia*’.¹ Niet alleen vertalers worden ermee geconfronteerd, ook bijvoorbeeld journalisten, correspondenten, wetenschappers, diplomaten, politici, voorlichters en reisgidsauteurs zijn vaak genoodzaakt om vreemde begrippen uit een andere cultuur te verwoorden en dus een vertaalprobleem op te lossen.

Leden van de ene cultuurgemeenschap hebben niet altijd een goede voorstelling van de objectieve betekenis van begrippen uit de andere gemeenschap, laat staan van de *connotatie*, de met die begrippen verbonden associaties. Zo is de roemruchte Elfstedentocht niet alleen een schaatstocht van tweehonderd kilometer langs elf Friese steden, maar ook een nationaal bindend evenement verbonden met een feestelijke sfeer, afzien bij Bartlehiem en klunen over de dijk.

Een ander voorbeeld: hoe het in Nederland uitgevonden *polderen* te vertalen naar een andere cultuur, naar een andere taal die het polderen niet kent? In de eeuwenlange strijd tegen het water hebben de Nederlanders geleerd samen te werken, overleg te voeren tot er een compromis was bereikt. De nuances van die compromissen zijn heel breed in de taal geslopen en heel lastig te vertalen.

Het is juist daar waar u, Neerlandici/vertalers, een belangrijke rol speelt. Want niet alleen bent u vertaler, u bent tevens een beetje ‘*ambassadeur*’ van Nederland, Vlaanderen en/of Polen. Met uw vertaling komen onze culturen dichter bij elkaar, wordt begrip gekweekt en worden de sterke bilaterale banden in stand gehouden.

Warschau & Lublin, 9 november 2017

¹ Realia is een in de vertaalwetenschap gebruikte benaming voor de aan een bepaald land of cultuurgebied gebonden concrete en unieke verschijnselen dan wel categoriale begrippen en/of hiervoor gangbare terminologie.